

WPROWADZENIE

Przemiany społeczno-gospodarcze i kulturowe oraz dokonujące się pod ich wpływem zmiany technologiczne i ekonomiczne stwarzają szansę efektywnego wykorzystania zasobów produkcyjno-usługowych podmiotów gospodarczych, a także wyznaczają określone możliwości rozwojowe działalności inwestycyjnej dla podmiotów gospodarczych, gospodarstw domowych oraz poszczególnych krajów i jednostek samorządowych. Dotychczasowe kierunki i tempo rozwoju w istotnym stopniu zakłócają negatywne konsekwencje rozprzestrzeniającej się pandemii COVID-19. Nasilająca się pandemia wywołuje kryzys społeczno-gospodarczy i kulturowy, który dodatkowo pogłębiają wdrażane instrumenty prawno-administracyjne, mające na celu ograniczenie jej rozmiarów i negatywnych skutków społeczno-gospodarczych. Niekorzystne warunki rozwoju działalności gospodarczej i funkcjonowania społeczeństwa przyczyniają się także do gwałtownego wzrostu cen energii na rynkach europejskim i światowym, zwiększającej się polaryzacji przestrzeni światowej oraz rozrywania powiązań technologicznych, kapitałowo-finansowych, surowcowych, kooperacyjnych i rynkowych. Tym samym dochodzi do spadku tempa wzrostu gospodarczego, społecznego i kulturowego. To z kolei wywołuje negatywne konsekwencje i stwarza rozmaite nowe problemy ograniczające możliwości rozwoju firm, różnych sektorów działalności gospodarczej, a także poszczególnych krajów, regionów oraz układów lokalnych. Nowa sytuacja wymaga podejmowania odpowiednich działań mających na celu ograniczenie negatywnego wpływu kryzysu na procesy rozwojowe, w tym na kondycję ekonomiczną podmiotów gospodarczych, gospodarstw domowych i układów przestrzennych. Jednak działania te nie mogą polegać jedynie na przywróceniu gospodarki do stanu sprzed kryzysu – głównym zadaniem powinna być bowiem transformacja gospodarki i działalności gospodarczej firm, które dzięki wykorzystaniu nauki i wiedzy będą nawiązywać do reguł funkcjonowania społeczeństwa informacyjnego. Należy przyjąć, że w warunkach pandemii podmioty gospodarcze, instytucje rządowe i samorządowe oraz społeczeństwo muszą dostosować się do zmieniającego się otoczenia, by miały szansę przetrwać czasy kryzysu w jak najlepszej kondycji gospodarczej i finansowej, a także by mogły reagować na czekające nas wyzwania technologiczne, organizacyjne i prawne, wynikające ze zmieniającego się otoczenia.

Do tych kwestii w znacznym stopniu nawiązują prezentowane w niniejszym tomie wyniki prac naukowo-badawczych przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych.

Tom otwiera ją rozważania dotyczące wpływu pandemii na zmiany zachowań podmiotów gospodarczych (Z. Zióło). Przedstawiono w nich próbę konstrukcji modelu pozwalającego na kompleksowe ujęcie wpływu pandemii na zachowania podmiotów gospodarczych i układów przestrzennych. Zwrócono też uwagę na mechanizmy zmiany uwarunkowań rozwoju działalności firm i sytuacji społeczno-gospodarczej, dokonujących się pod wpływem pandemii. Umożliwiło to całościowe omówienie oddziaływania kryzysu na zmiany tychże warunków. Następnie dokonano częściowej weryfikacji empirycznej zaproponowanego ujęcia na wybranych przykładach zachowania działalności

przemysłu i budownictwa, wybranych firm i sektorów przemysłowych, w tym przemysłu samochodowego. W kolejnym artykule zespół autorski (J. Kudełko, K. Wałachowski, D. Żmija, K. Szmigiel) przedstawia nową, częściowo już zweryfikowaną koncepcję badań poświęconych problematyce społeczno-ekonomicznej w warunkach rozprzestrzeniania się pandemii i wynikających z nich nowych wyzwań dla polityki rozwoju układów regionalnych.

Szczególnie silny wpływ pandemii zaznaczył się w rozwoju działalności przemysłowej. Problematyka ta została szeroko omówiona w studium poświęconym zmianom warunkowań działalności przemysłowej oraz jej wpływu na zmianę struktury przestrzennej przemysłu w czasie trwania pandemii (P. Brezdeń). Podjęto również kwestię możliwości rozwoju produkcji przemysłowej w Unii Europejskiej w warunkach pojawiającej się pandemii, a także przedstawiono wpływ postępu technicznego w niektórych działach przemysłu na wdrażanie w nich koncepcji rozwojowej opartej na regułach przemysłu 4.0 (K. Nawracaj-Grygiel).

W kolejnym studium pandemia jest rozpatrywana jako stymulator innowacyjności gospodarczej (M. Zdun). Do tej problematyki nawiązuje też analiza dotycząca oceny rozwoju przemysłu wytwórczego Şanlıurfa w warunkach pandemii, zbudowana wokół postawionego na wstępie pytania – czy kryzysy dają szanse? (M.S. Şahinalp).

Kryzys związany z pandemią w różnym stopniu wpływa na zachowania podmiotów gospodarczych reprezentujących sektory usługowe (J. Dominiak, A. Buczak). Problematyka ta została omówiona na przykładzie zmian branżowych dokonujących się w tym zakresie w gospodarce krajowej i ponadlokalnej. Kolejny zespół autorski (B. Gierczak-Korzeniowska, K. Szpara, M. Stopa) na przykładzie województwa podkarpackiego omawia wpływ pandemii na zmiany kierunków i natężenia ruchu turystycznego w układzie regionalnym. W okresie pandemii zmieniły się bowiem funkcja i znaczenie wielu produktów turystycznych, w tym także, jak wskazuje kolejny artykuł, na terenie parków narodowych (A. Niezgodna, E. Markiewicz). W tej branży pewną odpornością na kryzys pandemii odznaczają się start-upy (M. Olszewski). Badania wskazują, że pandemia i związana z nią zmiana natężenia ruchu turystycznego wpłynęły na zmiany jakościowe w zarządzaniu historycznymi obiektami hotelarskimi (W. Sadkowski, K. Sala) oraz na działalność obiektów gastronomicznych warszawskich bulwarów wiślanych (M. Kordowska, A. Poreda).

Pandemia w istotnym stopniu oddziałuje też na różne sektory działalności, w tym na formy i treści usług edukacyjnych (A. Świętek), zmiany efektów dyfuzji wiedzy w miastach (J. Kwaśny, A. Mroczek, M. Ulbrych) oraz zachowania rynkowe młodzieży w nowych warunkach gospodarowania (A.I. Szymańska).

Przedstawione artykuły nie tylko są interesującymi przykładami analizy wpływu pandemii na zmiany zachowań firm wybranych sektorów gospodarki, lecz także otwierają nowe pola badawcze tej problematyki. Dlatego zachęcamy Czytelników do rozwijania omówionych tu zagadnień i dzielenia się wynikami swoich prac na łamach naszego czasopisma.

Zbigniew Ziolo, Tomasz Rachwał